

Ungdomars syn på olika åldrar, på äktenskap, barn och könsroller

En klar majoritet av flickorna tycks medvetet förankrade i sin könsroll, om också en anse- nlig procent anser att män har det bäst.

Betryggande kan vara att veta – i tider av låg nativitet – att dessa ungdomar, morgondagens föräldrar, till 80–90 % gärna vill ha barn.

I de årliga intervjuerna med ungdomarna (15–18 år) ställdes bl a frågor kring olika åldrar, samlevnad och äktenskap, att ha barn eller ej och könsroller. Där så är möjligt har vi gjort jämförelser med motsva- rande material, erhållet från 15-åriga ungdomar i den engelska parallellstudien (T Moore och S E Clautour, 1976. Attitudes to life in children and young adolescents. Scand J of Psych).

SYNEN PÅ OLIKA ÅLDRAR

Vuxenåldern

I den svenska 15-årsintervjun frågade vi: "Vad är största fördelen med att bli vuxen?" Trots denna positiva formulering av frågan svarade nästan 30 % av barnen, att det inte finns några fördelar med att bli vuxen, ett resultat jämförbart med den engelska studiens. Bland skälen fanns främst missnöje med att behöva arbeta och ta på sig ansvar, oro inför att mista vuxet stöd och barndomens frihet.

Majoriteten av våra 15-åringar, nära två tredjedelar, var dock positiva till att bli vuxna – de tyckte det skulle bli bra att själva få fatta beslut, vara oberoende, göra som man vill och få tjäna pengar.

Längtan att vara yngre

Endast ett fåtal, omkring en tiondel av såväl svens- ka som engelska 15-åringar, ger uttryck för längtan

att vara yngre än de är. Också bland de litet äldre svenska ungdomarna (16–18 år) är tendensen unge- fär densamma.

Bästa ålder

Omkring hälften av de engelska 15-åringarna tycker att den bästa åldern ligger något över deras egen. Också bland våra svenska ungdomar tycker man avgjort, att högre åldrar är mer attraktiva än lägre .

Många är dock nöjda med sin egen ålder eller åren däromkring. Detta blir än mer markerat, ju äldre ungdomarna blir, vid 18 år är omkring hälften nöjda med sin ålder.

Inga direkta könsskillnader tycks finnas vare sig här eller i England, när det gäller tonåringars syn på olika åldrar.

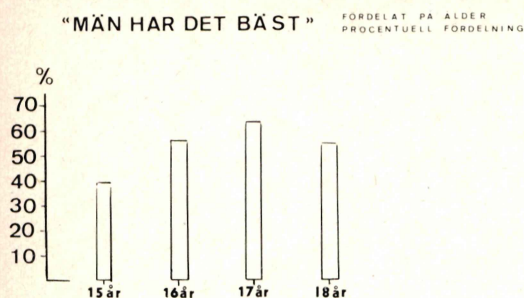
KÖNSROLLER

Kön man föredrar att vara

"Om du hade kunnat välja innan du föddes, skulle du valt att vara pojke eller flicka då?" På denna intervjufråga svarar en klar majoritet av såväl de engelska 15-åringarna som våra svenska ungdomar vid 15, 16 resp. 17 år, att de helst vill ha det kön de har. Pojkarna önskar överhuvudtaget inte vara an- nat än pojkar, även om en del uttrycker lite osäker- het. Vid 15 år föredrar våra pojkar signifikant oftare sitt eget kön än vad flickorna gör. Dessa är till 35 % osäkra eller vill rentav vara pojkar.

Vid 15 år tyckte ungefär 40% att män har det bäst och ungefär lika många att män och kvin- nor har det lika bra. Flickor och pojkar är eniga här.

Figur 1.

Bästa kön

I figur 1 redovisas svaren på frågan "Vilka tycker du har det bäst, män eller kvinnor?" Vid 15 år tycker ungefär 40% att män har det bäst och ungefär lika många att män och kvinnor har det lika bra. Endast 7% tycker att kvinnan har det bäst. Flickor och pojkar är eniga här – det finns inga könsskillnader och inte heller några socialgruppsskillnader vad beträffar ungdomarnas syn på könsroller. Resultaten från de engelska intervjuerna är likartade: också där tycks pojkar och flickor eniga om att män har det bäst, men ungefär en fjärdedel av de engelska flickorna tycker dock att kvinnor har det bäst.

De svenska 15-åringar som föredrar kvinnans roll motiverar detta bl a med att kvinnor har det lättare, de har mindre ansvar, och män måste arbeta hårdare.

Till 15-åringarnas vanligaste argument för prioritering av mansrollen hör de fördelar som mannen har på arbetsmarknaden: lättare att få jobb, fler jobb att välja på, bättre jobb och högre löner.

Mansrollens överlägsenhet motiveras till stor del också med den traditionella kvinnorollens nackdelar: hushållsarbete, barnafödande, dubbelarbete och ansvar för barnen.

Flickor och pojkar skiljer sig inte nämnvärt åt här.

Vid 16 år tycker drygt hälften att män har det bäst, dvs en ökning från 15 år; vid 17 år är det nära 2/3 och vid 18 år återigen drygt hälften.

Vare sig vid 15, 16, 17 eller 18 år får vi några signifikanta skillnader mellan pojkar och flickor. Flickor tycker i lika stor utsträckning som pojkar att män har det bäst. Att kvinnor har det bäst tycker

7% vid 15 och 16 år men bara 2% vid 17 och 18 år.

Man måste hålla i minnet att vi undersöker varje åldersgrupp under en 3-årsperiod, de skillnader vi får är alltså inte bara uttryck för en åldersskillnad utan också en utveckling i tiden. Och vi vet att könsrollsdebatten varit intensiv under senare år.

Det är först vid 17 år som *alla* våra ungdomar lämnat grundskolan och måst ta itu med att förbereda sin vuxenroll genom studier eller arbete. Och det är kanske naturligt att de faktiska könsrollsskillnaderna då bli mer påtagliga och kännbara än de varit tidigare.

Vi har tittat lite närmare på 17-åringarna, den ålder då de flesta tyckte att män har det bäst. Som tidigare nämnts finns inga skillnader mellan flickor och pojkar i denna fråga.

Är då synen på könsrollerna olika i olika socialgrupper? Nej, det tycks den inte heller vara – i vart fall inte så länge vi undersöker pojkar och flickor tillsammans. Däremot tycker flickor i socialgrupp I i signifikant större utsträckning att män har det bäst i jämförelse med flickor från socialgrupp II+III.

En möjlig förklaring till detta samband kan vara att statusskillnaden mellan föräldrarna varit större i dessa familjer än i soc grupp II och III-familjer.

När vi granskar ungdomarnas argument vid 17 år finner vi ungefär samma bild som vid 15 år – bara mer accentuerad. För både flickor och pojkar är det återigen arbetsmarknadsfrågorna som är viktiga och då särskilt lönen.

Därnäst kommer liksom vid 15 år missnöjet med den traditionella kvinnorollen. *Både* pojkar och flickor tycker män har det bättre emedan de slipper föda barn och *både* pojkar och flickor betraktar vid 17 år barntillsynen för kvinnans del som en black om foten.

Det är tydligt att många av dagens ungdomar är ganska medvetna om de faktiska skillnaderna i villkor för män och kvinnor och förhåller sig kritiska till ojämlikheten, särskilt på arbetsmarknaden, men fortfarande tycks det vara så att många ser barnens uppfostran som kvinnans ansvar.

Egna barns kön

Trots bekymmer kring barnafödande och barntillsyn vill majoriteten av våra ungdomar så småning-

om bli föräldrar, (se även avsnitt Föräldraskap).

När man frågar om det skall vara pojkar eller flickor svarar de allra flesta "både och" eller "det spelar ingen roll". Flickor tenderar dock att något oftare önska sig pojkar än vad pojkar önskar sig flickor. Återigen tycks det ligga närmare till hands för pojkar att värdera sitt eget kön högt.

SAMLEVAD, ÄKTENSKAP, FÖRÄLDRASKAP

Samlevnad

En betryggande majoritet av våra ungdomar (> 75 %) är positiva till att så småningom leva tillsammans med någon till skillnad från att leva ensamma. Bland pojkar vid 16 år finns dock en större grupp (21 %) som är tveksamma här till.

Äktenskap

Om än de flesta är säkra på att de vill ha en livskamrat, så är formen för samboendet inte så självklar. När det är som mest är det 52 % som är positiva till äktenskap. Fördelningen mellan tveksamma och negativa varierar; mest negativa till giftermål är de 16-åriga flickorna och de 17-åriga pojkarna. Mest tveksamma är 16-åriga pojkar och 17-åriga flickor. Andelen tveksamma och positiva vid 18 år kan inte utan vidare jämföras med data från övriga åldrarna pga att frågan här snarare gällde attityden till äktenskap, medan vi i intervjuerna sökt få fram vad ungdomarna helst ville och önskade. Men andelen negativa till äktenskap vid 18 år skiljer sig inte nämnvärt från tidigare åldrar.

Vid en jämförelse mellan svenska och engelska 15-åringars syn på äktenskap är det tydligt att de svenska ungdomarna i studien är mindre positiva (cirka 50 %) jämfört med omkring 80 % av de engelska ungdomarna. Dessutom finns det en könsskillnad i denna fråga bland de engelska ungdomarna men inte bland de svenska; de engelska pojkarna är till 70 % positiva till äktenskap – flickorna till 94 %!

Dessa siffror är jämförbara med dem vi får, när vi frågar de svenska ungdomarna om deras syn på samlevnad överhuvudtaget. Det uppträder alltså inga könsskillnader bland våra svenska ungdomar i fråga om inställning till äktenskap däremot social-

gruppsskillnader; 15-åringar från socialgrupp I+II är mer positiva till äktenskap än de från socialgrupp III.

Bland 15-åringarnas skäl för att vilja ingå äktenskap är det vanligaste kärlek och gemenskap, därnäst följer att få barn (vanligare bland flickorna), trygghet och konventionella skäl (det senare vanligare bland pojkarna).

Bland skälen för att inte vilja ingå äktenskap är det vanligaste för både flickor och pojkar rädslan att bli bunden.

Föräldraskap

Inte många av våra ungdomar tar klart avstånd från att så småningom få egna barn (mellan 4 och 11 %). Inga könsskillnader föreligger; ungefär lika många vill ha barn vid olika intervjuåldrar.

Däremot finns en med åren ökande andel tveksamma (vid 18 år 15 %). En klar majoritet ungdomar vid alla åldrar är säkra på att de vill ha barn. Så är också fallet bland de engelska 15-åringarna. Inte heller bland dem får vi några signifikanta könsskillnader i denna fråga.

Bland de svenska ungdomarna är det vanligast att vilja ha två barn (ca 1/3 av alla intervjuade). Inga könsskillnader förekommer annat än när det gäller antal barn från 3 och uppåt – här är flickorna mer positiva än pojkarna (16–22 % resp 3–7 %). Bland pojkarna finns upp till 17 år fler som är osäkra om hur många barn de vill ha än det finns bland flickorna.

Kommentar:

Högre åldrar är mer attraktiva än lägre, men många är nöjda med sin egen ålder. Det gäller både den svenska och den engelska undersökningen.

En klar majoritet av flickorna tycks medvetet förankrade i sin könsroll, om också en ansevärd procent anser att män har det bäst. Pojkarna vill överhuvudtaget bara vara pojkar, även om en mindre andel uttrycker osäkerhet, i synnerhet vid 15 år.

Betryggande kan det vara att veta – i tider av låg nativitet – att dessa ungdomar, morgondagens föräldrar, till 80–90 % gärna vill ha barn. Man kan dock märka att tveksamheten tilltar ju äldre man blir.